

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 72.

Lördagen den 8 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr *Hildebrand* avlämnade en motion, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 187, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 248, blev på begäran omedelbart hänvisad till bevillningsutskottet.

§ 2.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning lagutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.*

5 Kap.

Godkändes.

6 Kap.

1 § skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag lyda sålunda:

1 §.

Makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).

Ej må dock separation på grund av sådan överenskommelse beviljas, utan att medling mellan makarna ägt rum efter ty i 7 kap. 8 § sägs.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Utskottet föreslog följande avfattning av paragrafen:

1 §.

Makar, som finna sig på grund av djup och varaktig söndring ej kunna fortsätta sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).

Uti en vid paragrafen fogad reservation hade herrar *Persson* i Norrköping och *Lindqvist* i Stockholm yrkat, att paragrafen skulle erhålla enahanda lydelse, som givits åt första stycket i Kungl. Maj:ts förslag till paragrafen.

Sedan paragrafen föredragits, anförde

Herr *Persson* i Norrköping: Herr talman! Kammarrens bänkar äro skäligen klent besatta, och ändå torde det obestriddligen vara så, att nu föreliggande kapitel i detta lagförslag är det viktigaste och till sina verkningar mest genomgripande av samtliga kapitel i detta lagförslag.

Det behandlar ju det viktiga område av äktenskapslagstiftningen, som gäller huru och under vilka villkor och förhållanden äktenskap skall kunna upplösas, och i avseende på formerna och villkoren för denna upplösning skilja sig bestämmelserna i det här föreliggande förslaget betydligt ifrån dem, som finnas i den nu gällande lagen. Det är så, att detta kapitel närmast motsvaras utav det kapitel i den nu gällande lagen, som avhandlar frågan om skillnad till säng och säte. För att nu kunna få ett äktenskap upplöst fordras ju vissa, om man så får uttrycka sig, förbrytelser av den ena maken mot den andra, och trots att dessa föreligga, skall ju skilsmässan och skilsmässoförfarandet föregås av varning av prästerskapet m. m. Därjämte är det ju förenat med ingalunda ringa svårigheter, mödor och besvär att få ett äktenskap upplöst, hur omöjligt det än har varit och är.

Nu föreskriver denna första paragraf: »Makar, som finna sig på grund av djup och varaktig söndring ej kunna fortsätta sammanlevnaden äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).» Det har inom utskottet först gjorts en anmärkning mot själva namnet separation, mot vad som står i rubriken. Man har nämligen ansett, att detta uttryck separation, som nu skall ersätta uttrycket skillnad till säng och säte — skilsmässa på ett års tid — skulle vara olämpligt i, såsom det på något håll, sagts, de Laval's hemland, och man har ansett, att det icke borde införas utländska ord i vår äktenskapslagstiftning. Jag och utskottets majoritet hava icke ansett dessa skäl bärande, utan vi hava mera tagit hänsyn till de framförda skälen, att ordet separation äger sin motsvarighet i andra utländska lagar, och kunde man nu få en överensstämmelse i detta avseende, utan att ordet vore särskilt störande för vårt språkbruk eller för vårt språköra, så borde man icke taga alltför stor hänsyn till att man icke fick ett svenskt ord. Det

är för övrigt så, att även om man till en början en smula reagerar mot uttrycket separation, så vänjer man sig rätt snart vid uttrycket ifråga, vadan icke några betänkligheter mot det samma böra kunna finnas. Det blir kanhända någon ytterligare debatt därom i kammaren, när rubriken skall godkännas.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

Vad nu gäller denna första paragrafs *innehåll*, så är hela utskottet överens därom, att det sista stycket i 1 § i Kungl. Maj:ts förslag, vilket stycke nära sammanhänger med 8 § av 7 kap., skall utgå på grund av den omarbetning, som gjorts av 7 kap. 8 §. I avseende på första stycket däremot hava jag och herr Lindqvist i Stockholm avgivit en reservation, och i denna reservation hava vi ansett oss böra yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Detta förslag oförändrat lyder: »Makar, som finna sig ej kunna fortsätta den äktenskapliga sammanlevnaden, äge, när de äro ense därom, vinna rättens dom å sammanlevnadens hävande (separation).» Till detta har utskottet gjort ett litet tillägg i det att det satt dit »på grund av djup och varaktig söndring». Man har förklarat, att detta tillägg icke innebär någon ändring i sak utan endast en ändring av formell art. Vi hava dock för vårt vidkommande ansett, att detta tillägg på sätt och vis innebär en ändring i sak och denna vår upplåttnings riktighet har bestyrkts från andra håll. Bland annat förklarade inom utskottet en ledamot av första kammaren, en juridiskt bildad ledamot, att han för sin del ansåg, att ändringen icke blott var av formell natur utan även var en ändring i sak.

Såsom lagberedningen och utskottet framhållit, har det hittills varit så, att de gällande lagbestämmelserna i vissa fall kringgåts. Fattigt folk ha icke kunnat vinna skilsmässa här i landet — oavsett om de varit aldrig så överens därom — med mindre än att de skulle gå den vanliga varningsvägen, under det att mera bemedlade makar gjort en »kringgående» rörelse för att komma undan dessa varningsbestämmelser. De hava »förlupit» varandra, såsom det heter. Den ena maken har rest till Köpenhamn och varit överens med den andra maken, att denne under hans bortovaro skulle stämma honom och att stämning skulle träffa honom i utlandet, där han skulle skriva på stämning och förklara, att han förlupit den andra maken och att han icke ämnade återvända och fortsätta äktenskapet. Så var saken klar och skilsmässa kom till stånd.

Det är klart, att, när en ny lagstiftning skall göras, man vill förebygga, att dylikt kringgående av lagen blir vare sig möjligt eller behövt, och därför har lagberedningen och därefter Kungl. Maj:t och utskottet tagit sikte på behovet av att göra lagstiftningen sådan, att den skall kunna just fylla de anspråk, som under tidernas lopp vuxit fram med avseende på en sådan lagstiftning, och därför föreslagit, att när parterna äro överens, så skola de äga rätt att av domstolen erhålla separation, den första akten till äktenskapsskillnad.

Ang. lag om
 äktenskaps
 ingående och
 upplösning
 m. m.
 (Forts.)

Från domkapitlen — i det avscendet torde herr Rydholm vara nöjd, ty här har utskottet citerat ett långt stycke av domkapitlens yttrande — har det särskilt framhållits, att man borde göra skilsmässan så svår som möjligt, i varje fall svårare, än som lagförslaget synes göra det. Domkapitlen hava för sitt vidkommande ansett, att myndighet borde företaga en undersökning och prövning angående, huruvida de tvistigheter som föreligga mellan de äkta makarna äro tillräckligt bärande, för att samhället som sådant skall kunna bevilja skilsmässan. Äktenskapet är en samfundsinstitution, har man sagt, och det skulle därför vara samhällets rätt att kräva starka skäl för att ett ingånget äktenskap skall kunna upplösas. Man erkänner visserligen, att det i första hand måste vara ett parternas intresse, men man anser, att parterna själva icke skola kunna med tillräcklig urskillning och varsamhet handhava denna sak utan att samhället bör hava en viss rättighet och möjlighet att hålla makarna samman i ett äktenskap, som samhället anser icke vara alldeles omöjligt. Lagberedningen utgår från en annan synpunkt. Lagberedningen anser nämligen, att parternas egen samstämmiga framställning om att erhålla separation skulle i och för sig vara bevisning nog för att äktenskapet är ohållbart och bör upplösas. Man anser och enligt mitt förmenande med full rätt, att en upplösning av ett äktenskap i och för sig är en sak av så allvarlig natur just för parterna, att de ingalunda tillgripa denna utväg, förrän så starka och berättigade skäl föreligga, att äktenskapets upplösning bör beviljas, och när de icke äro överens om annat, än att de skola skiljas, så må denna överenskommelse mellan de i övrigt oense makarna vara tillräcklig och presumera, att äktenskapet verkligen bör bli upplöst. För säkerhets skull har man emellertid vidtagit vissa försiktighetsåtgärder. Den ena försiktighetsåtgärden är, att äktenskapet icke med detsamma upplöses, om ett par makar därom göra framställning, utan de dömas till separation, vilken separation skall räcka ett år, så att de få ett års prøvotid, ett års besinningstid. Om makarna under detta år icke kommit till annan uppfattning, än de hade, när de gjorde sin framställning, så blir äktenskapet upplöst. En annan försiktighetsåtgärd är den, att icke ens separation, första akten till skilsmässa, får utan vidare komma till stånd, utan lagen föreskriver, att det skall medlas emellan makarna, innan domstolen dömer till separation i de fall, då makarna äro överens om att de skola skiljas. Genom denna medling, med fastställande av denna försiktighetsåtgärd, har man velat åstadkomma, att makar, som i hastigt mod på grund av en mindre varaktig söndring eller en i hastigt mot uppkommen tvist, begära separation, skola innan sådan beviljas, inför lämplig person — präst, häradsbövding, domare eller av honom förordnad — bli i tillfälle att talas vid och resonera om saken, och att denna person skall, om det finnes möjlighet, söka medla dem samman, naturligtvis på lämpligt sätt.

Nu har emellertid utskottet icke ansett, att lagförslaget, sådant det kom från lagberedningen och Kungl. Maj:t, var tillräckligt i detta avseende, utan utskottet har velat i denna paragraf göra ett tillägg, nämligen att makar, som finna sig »på grund av djup och varaktig söndring» ej kunna fortsätta sammanlevnaden etc. Detta tillägg kan ju sägas vara dels en slags lystringssignal till parterna: makarna skola, innan de gå fram till domstol och begära separation, vara på det klara med, att mellan dem föreligger en djup och varaktig söndring. Men å andra sidan kan man säga, att detta tillägg icke blott utgör en lystringssignal för makarna utan även en sorts möjlighet för domaren och medlaren att giva sig in på undersökning och prövning av huruvida en djup och varaktig söndring verkligen föreligger. Det presumeras en undersökning och prövning, som lagförslaget icke avsett skulle ske, men som nu kan komma att ske i vissa delar av vårt land, där en domare eller medlare icke klart fattat lagens anda och syfte. Det är detta, som vi frukta, nämligen att lagens syfte icke skall fullt upprätthållas, och därför hava vi, herr talman, tillåtit oss i vår reservation föreslå, att utskottets förslag i detta stycke avslås och att riksdagen måtte besluta att godkänna §:en i den lydelse, som första stycket av densamma erhållit i Kungl. Maj:ts förslag.

Jag skall, herr talman, sluta med att göra detta yrkande och jag vädjar till kammaren, att den bifaller detsamma. När lagberedningen efter moget övervägande har ansett det vara överflödigt och onyttigt att i 1 § införa ett sådant stadgande, som utskottet nu föreslår, föreligga alla skäl för denna kammare att följa lagberedningen och Kungl. Maj:ts förslag i detta fall, varigenom man icke äventyrar, att lagens egentliga syfte på något som helst sätt kommer att missförstås vid dess praktiska tillämpning i fortsättningen.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Den paragraf som vi nu behandla, innehåller ett stadgande, som otvivelaktigt är i och för sig ett bland de mest omstridda på hela detta lagstifningsområde, nämligen ett stadgande därom att här i Sverige skall medgivas, vad som förut varit hos oss okänt, att separation såsom första steget till äktenskapsskillnad skall meddelas på grund av makarnas inbördes överenskommelse, »när de äro ense därom», som det heter.

Det kan sägas mycket både för och emot denna sak, men utskottet har stannat vid att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del och således infört denna nyhet i vår svenska lagstiftning. De skäl, som tala därför, finnas återgivna här i utskottets utlåtande pagina 49 och 50. Jag skall icke uppehålla kammaren vid dem; uti den delen äro vi säkerligen alldeles ense.

Vad som emellertid står emellan oss — utskottsmajoriteten och reservanterna — är endast och allenast en skrivfråga. Det

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.*

(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

är så, att det uttryck som lagberedningen givit åt nämnda tanke i förslaget, är det mest affärsmässiga som kan påfinnas, det är som om man behandlade äktenskapsskillnad såsom en annan vanlig affär: när de äro ense om den saken, är den därmed klar.

Nu har det icke varit lagberedningens mening att taga på denna sak med en lättvindighet, som uttrycket kunde giva anledning förmoda. Sådant har icke varit lagberedningens mening, det ha vi fått alldeles bestämt meddelande om, och det framgår för övrigt av lagberedningens motiv. Emellertid har utskottet velat förekomma den uppfattningen, att lagstiftningen skulle skänka sitt gillande åt ett makarnas beslut att skiljas utan hänsyn till arten, vikten och beskaffenheten av de skäl, som ligga bakom. Någon slags prövning av dessa skäl har icke lagförslaget inrymt åt domstolen, såsom paragrafen är avfattad, och något sådant blir icke heller inrymt genom det tillägg, som utskottet gjort. Det är endast och allenast för att i själva lagtexten, giva uttryck åt det djupa allvar, som bör ligga bakom ett avtal, en överenskommelse om skilsmässa och för att på ett fullödigare sätt uttrycka, vad lagberedningen velat genom denna paragraf inskräpa, som utskottet i full överensstämmelse med lagberedningens egen mening tillagt ord, som innebära att i detta fall likaväl som annars skall skillnad ske allenast, då makarna funnit det nödvändigt på grund av djup och varaktig söndring. Det föreligger alldeles icke någon som helst fara i den rikning, som herr Sven Persson uttalade. Det föreligger endast och allenast det förhållandet, att man vill ha i lagen uttalat, att för att skilsmässa skall äga rum, erfordras i detta fall likaväl som i det fall, som avhandlas i nästa paragraf, och som senare kommer till behandling, att en djup och varaktig söndring mellan makarna skall föreligga. Det är lagförslagets princip, att skilsmässa meddelas mellan makar, allenast då djup och varaktig söndring föreligger. Sedermera gives det två vägar att vinna denna skilsmässa, den ena den, som anges i § 1, och den andra, om vilken vi komma att tala vid 2 §, men förutsättningen är densamma. Jag anser därför, att det är en verklig förtjänst att på dessa ställen lagtexten är satt i överensstämmelse med vad lagberedningen menat. Jag har således att yrka bifall till lagutskottets förslag i denna del.

Herr Sven Persson yttrade något om att utskottets tillägg kunde giva anledning till en undersökning av domaren eller medlaren, huruvida så beskaffad djup och varaktig söndring föreligger, att den bör föranleda äktenskapsskillnad. Jag skulle i anledning härav vilja säga ännu ett ord. Vad domaren beträffar, så föreligger när saken kommer inför domstol, och medling har föregått, klar lag på att, om makarna äro ense, domstolen har att meddela separation. Men när det talas om undersökning inför medlaren, då ställer sig saken på något annat sätt. Är det meningen, att medlaren icke skall göra något annat än att i allmänna ordalag uppmana makarna att tänka efter, om sönd-

ringen dem emellan är så djup och allvarlig, att de verkligen vilja skiljas, ja, då är hela detta medlingsinstitut icke mycket värt. Vill man tala om verklig medling mellan makarna, måste man naturligtvis tänka sig, att medlaren med känsla för allvaret av det uppdrag, som han har att fullgöra, gör sig underkunnig om, vad det är för något, som ligger makarna emellan, och att han därvidlag söker medla och om möjligt förlika. Det är därigenom, som medlingsinstitutet har något att betyda, att medlaren ensam med de båda makarna — naturligtvis i den mån makarna själva vilja meddela det — gör sig underrättad om, vad det är för sakliga skäl, som ligga bakom deras oenighet och söker i godo undanrödja stötestenarna. Endast på sådant sätt kan en verklig medling komma till stånd. Om två oeniga parter skola förlikas och de gå till en förlikningsman, så är väl den första fråga denne förlikningsman ställer till dem: vad är det ni tvista om, vad säger du och vad säger du, vad är det som står er emellan? — Alldeles detsamma måste en medlare mellan oeniga makar göra, om han skall kunna fylla sitt kall. Jag vill blott säga detta för att en smula klargöra vari denna medlarens värv består och att i det värvet måste ingå, att han gör sig underrättad om parternas inbördes förhållande och klagomål mot varandra — naturligtvis i den mån parterna vilja lämna upplysning därom. Den saken har emellertid alldeles intet att göra med denna paragraf, eller den princip, som här är uttryckt. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
n. m.
(Forts.)*

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! När denna paragraf behandlades i utskottet, yrkade jag liksom herr Schotte bifall till Kungl. Maj:ts förslag, som i detta stycke öfvensstämmer med herrar Perssons och Lindqvists reservation. Emellertid yrkade utskottets ordförande med mycket energi på att få in de här kursiverade orden i paragrafens början, och då lät jag slutligen mitt motstånd mot det förslaget falla. Jag gjorde det därför, att det syntes mig, att här egentligen förelåg, såsom en föregående ärad talare nyss uttryckte sig, endast en skrivfråga, och icke förslag om ändring i sak. Ändringsförslaget kunde sålunda egentligen icke vara så farligt. Jag gjorde det också därför, att jag trodde, att man på det sättet skulle kunna åstadkomma icke blott enighet i denna punkt utan också enighet i andra punkter i förslaget, där mindre meningsskiljaktigheter uppkommit. Nu har emellertid de förhoppningarna ej realiserats. Vi ha sett, att vid detta betänkande anförts reservationer från första kammaren till och med i punkter beträffande vilka sådana yrkanden ej framställts under utskottsbehandlingen, i vilket syfte, vill jag alldeles lämna därhän; och vad denna punkt beträffar har reservation avgivits av två ledamöter av denna kammare. Vid sådant förhållande hoppas jag, att kammaren behagade finna mig icke alltför hållningslös, om jag nu säger, att när jag lägger dessa två lagtexter bredvid varandra framför mig, jag icke med

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

gott samvete kan säga, att jag anser utskottets text bättre. Jag måste tvärt om säga mig, att reservanternas är bättre, även om de praktiska olägenheterna utav utskottets förslag, såsom den föregående talaren har anfört, ej skulle vara så synnerligen stora.

Jag anser nämligen, att den grundsats, som han har velat uttrycka här i 1 §: att makar, som äro ense om att deras sammanlevnad ej kan fortsättas, hava rätt att få separation, blir mera grumligt uttryckt, om man lägger till de ord, som utskottet tillfogat. Vid sådant förhållande kan jag, herr talman, icke finna anledning att i denna punkt framställa något yrkande.

Herr Lindqvist i Stockholm: Herr talman! Lagutskottets ärade ordförande har vid behandlingen i utskottet lagt särskild vikt vid att uti denna paragraf ernå en sådan ändring, som han sedermera lyckats åstadkomma genom beslut i utskottet och få in denna kursiverade sats. Anledningen därtill ligger ju alldeles i öppen dag. Den är, att lagutskottets ordförande anser för sin del, att man bör sörja för, att ifall mellan tvenne makar det uppstått något förhållande som gör, att de icke finna sammanlevnaden vara sådan som den borde vara, denna deras sak skall av dem själva få en så grundlig prövning som möjligt, innan de gå till domstolen och begära separation. Mot detta kan ju icke vara så särdeles mycket att säga. Det är väl alldeles påtagligt att en sådan prövning sker oavsett detta stadgande förefinnes eller icke, ty vi få väl förutsätta, att sedan ett äktenskap uppstått, makarna icke gå och begära separation, som ju slutligen medför skilsmässa, om icke därtill förefinnes grundad anledning.

Men det är väl också säkert, att om man i lagtexten skriver in denna sats, därav presumeras något annat och något mera än denna självprövning av vederbörande kontrahenter. Jag föreställer mig, att förhållandet blir sådant, att när dessa makar komma till domstolen, den frågan ställes direkt till dem: äro ni fullkomligt övertygade om att denna djupa söndring förefinnes, på vilket ni nu bygga ert krav på separation; och så begär man, att saken skall ytterligare prövas. Vi ha sålunda för vår del som reservanter funnit, att det är oegentligt att framkalla en anledning till sådan prövning, när det är fråga om att båda kontrahenterna äro eniga om att vidtaga en viss handling. Det är därför vi för vår del ansett, att den formulering, som är given i Kungl. Maj:ts förslag, är den rätta och lämnar det bästa resultatet, därför att enligt detsamma det påvilat kontrahenterna själva att i första hand pröva, om de finna sådan anledning förefinnas, att de skola begära separation. De få då avgöra detta fritt och otvunget utan att lagen föreskriver för dem, att de skola pröva på särskilt sätt, vad det är som ligger till grund.

Jag tror alltså att det vore lyckligast om lagberedningen och Kungl. Maj:ts förslag vunne, och jag vill därför, herr tal-

man, avsluta dessa korta ord med att yrka bifall till reservationernas förslag.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Herr Petersson i Lidingö villastad: Den siste ärade talarren har tagit sig för att skildra hur det skulle komma att gå till när makar, som äro ense om att skiljas, komma till domstol. Jag får i anledning härav be herrarna se några sidor längre fram i betänkandet pag. 90, 7 kap. 4 §, där det bestämmes hur det skall gå till, då makar som äro ense om separation vilja ha domstolens bekräftelse därå. I denna paragrafs andra stycke heter det:

Vilja båda makarna erhålla separation enligt 6 kap. 1 § eller äktenskapsskillnad enligt 6 kap. 3 eller 4 §, göre ansökan därom hos den rätt, som enligt första stycket är laga domstol i mål mot dem bägge. — Det föreligger alltså för domstolen icke annat än en *ansökan* av makarna, och på denna ansökan har domstolen att svara. Ansökningsen skall vara åtföljd av de handlingar, vi senare komma att tala om, och vilka fordras för att målet skall upptagas. Målet behandlas alltså som ett ansökningsmål i vilket säkerligen ingendera av sökandena kommer vid domstolen tillstådes, och sålunda har domstolen icke tillfälle att ställa den fråga till kontrahenterna, som herr Lindqvist talade om. —

Jag har intet annat att tillägga än att jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Under sådana förhållanden skulle det tillägg, som utskottets ärade ordförande var så mån om att få med, vara alldeles överflödigt.

Men inte tro väl herrarna, att herr Petersson i Lidingö villastad, som är en så utomordentligt skicklig och klok lagkarl och karl på alla övriga sätt förresten, föreslår ett tillägg i lagtexten som icke har någon betydelse. Ack nej, det ska' herrarna inte tro!

Hade lagförslaget ursprungligen varit skrivet, såsom det av utskottet är formulerat, hade det kanske icke betydtt i realiteten så mycket. Men då det nu av utskottet ändrats, komma givetvis alla, som skola hava hand om lagen, att fundera över varför denna ändring blivit vidtagen, och de kunna då icke få annan uppfattning om vad som ligger till grund för denna ändring, än att ändringen skall betyda, att det skall konstateras på ett eller annat sätt »att djup och varaktig söndring föreligger», ty jag tror icke, att lagskiparna, när de skola tolka lagen och se hur den kommit till, resonera som så: detta tillägg har kommit till bara för att det skall så vara, det har kommit till utan att det har någon nämnvärd betydelse. Vi se i tidningarna förresten, hur de uppfatta saken. Se på Nya Dagligt Allehanda: denna tidning hade en artikel i går, i vilken den uppfattat saken på så sätt, att det skulle konstateras av domstol, att djup och varaktig söndring föreläge. Nu blir det här på samma sätt som med

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

ett vanligt ansökningsmål, säger lagutskottets ordförande. Tillägget kan ju dock även därvid ha sin betydelse, bland annat däri att när en ansökan föreligger, domaren skall, därest medling icke är förut företagen, medla eller utse medlare, och därvid kommer vederbörlig hänsyn att tagas till den av utskottet gjorda förändringen.

Nu säger vidare herr ordföranden, att djup och varaktig söndring kan föreligga i båda fallen, både när parterna äro överens och sålunda vilja ha separation och när, som det står i § 2, särskilt i dess andra stycke, någondera av dem vill ha separation och de således icke bägge äro överens därom. Men det är väl, mina herrar, en väsentlig skillnad på när den ena maken mot den andras vilja kommer fram och begär separation och när det sker med den andras vilja. I förra fallet är det självklart, att den make, som begär separation, måste visa, att det verkligen föreligger stridigheter i tänkesätt eller djup och varaktig söndring, ty då kommer den ena parten ensam med en framställning om separation, kanske mot den andras bestridande. Men här enligt 1 § skola båda makarna, som äro oense kanhända i allting annat, men ense om att skiljas, verkligen vara överens om den saken, och det bör väl vara tillräcklig bevisning för att förhållandena dem emellan äro olidliga, och man bör i förevarande avseende ge dem som känna till förhållandena, vittnesgillhet utan att behöva i lagen föreskriva, att det skall vara så och så och skriva det på ett sätt, som av många kommer att tolkas såsom en presumption för undersökning och prövning av annan part av det förhållande, som föreligger. Kan man anse det vara billigt, att de på grund av oenighet sins emellan redan förut antagligen i de flesta fall alltför hårt prövade makarna därjämte också skola behöva kanske underkasta sig ytterligare ett förhör om de omständigheter som gjort, att de funnit förhållandena dem sins emellan olidliga? Ju mer man reflekterar på denna lagparagraf, stärkes man i den uppfattningen, att denna ändring icke bör vidtagas, och jag ber att få försäkra herrarna, att lagutskottets ärade ordförande föreslår ingenting, som inte har sin särskilda betydelse, ty han är, som jag förut nämnde, en mycket försiktig och klok man.

Herr Lindhagen: I detta fall anser jag verkligen, att lagutskottets ordförande föreslagit någonting, som enligt min uppfattning saknar betydelse. Förhållandet är, att i detta fall har lagen överlämnat åt makarna själva att avgöra om de skola skiljas åt för att överväga, huruvida de skola fortsätta att leva tillsammans eller icke. Lagen har helt och hållet lagt i deras hand att få skiljas åt. Under sådana förhållanden är det alldeles onödigt att i lagtexten utsätta någon särskild karaktäristik på den oenighet, som skall förefinnas dem emellan, då man lagt i deras egen hand att avgöra saken. Naturligtvis måste man nästan i alla fall kunna säga, att söndring av djup och

varaktig beskaffenhet förekommit, när makar ta ett sådant steg. Det behöves knappast uttalas.

Då nu herr Petersson i Lidingö villastad gärna ville ha detta etiska moment in i lagtexten, fast den enligt vanlig lagskrivningsstil icke har någonting där att göra eller saknar all uppgift, ville jag inte sätta mig däremot, utan jag tyckte, att det kunde gärna stå där. Då jag nu emellertid funnit, att en hel del reservationer ha avgivits, till och med i ämnen, varom icke gjorts något yrkande i lagutskottet, skulle jag, om jag vetat detta, inte ha nöjt mig med att falla undan för herr Peterssons uppfattning, utan då skulle även jag ha antecknat en reservation ehuru på något andra grunder än herrar Persson och Lindqvist. Om det nu blir omröstning, röstar jag därför för Kungl. Maj:ts förslag, som jag tycker är riktigare än utskottets.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Herr Petersson i Lidingö villastad: Mina herrar! Jag måste med några ord besvara herr Sven Perssons anförande. Han tycktes hysa den mening att jag icke skulle kunna komma med någon framställning, som verkligen vore grundad på de skäl jag uppger, utan att det alltid skulle ligga någon fördold illistig baktanke bakom, något slags juristeri, som man sedan skulle taga fram och göra sig tillgodo, sedan förslaget väl gått igenom. Jag försäkrar herr Persson, att ett sådant förfarande är så främmande för mig som någonting kan vara.

Jag har förresten alldeles icke gjort mitt av utskottet biträdda yrkande vid denna paragraf till en så stor sak som herrarna velat göra den till. Anledningen till att jag i utskottet begärde denna redaktionsändring och att utskottet gått med på den, är helt enkelt, att jag anser det vara riktigt att en grundläggande princip, som finnes i lagen, också däri, klart och tydligt uttalas. Om någon undrar på den vidtagna förändringen och frågar, vad den kan innebära och vad det kan ligga för hund begraven under densamma, då tar jag för givet, att han också undersöker utskottsutlåtandet, och då finner han där skälet alldeles tydligt angivet. Där står det uttalat, att till förebyggande av sådant missförstånd i detta fall mindre allvarliga orsaker kunna ligga till grund för en skilsmässa, har det syntts angeläget, att förslagets mening kommer till otvetydigt uttryck i lagtexten, varigenom en vädjan sker till makarna att ej utan fullgiltiga skäl taga i bruk rätten att vinna skillnad efter överenskommelse. Jag frågar herrarna: kan någon med något slags rimligt skäl säga, att här ligger något dolt och att icke vad som avsetts även är i tydliga ord uttalat.

Så ansåg herr Persson att om en ansökan om separation icke var komplett, när den kom in till domstolen, skulle domaren medla, och då skulle han kunna få ett tillfälle att tala till makarna och möjligen ge dem en extra föreställning, som det naturligtvis vore beklagligt om de nödgades få mottaga. Nej, herr Persson, det kan domaren icke göra. Ty enligt lagförslaget,

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

sådant det föreligger, skall, när makar söka skilsmässa på grund av 6 kap. 1 § och bevis om verkställd medling icke är bilagt ansökningen, denna helt enkelt avvisas. Saknas alltså kompletta handlingar, skall ansökan avvisas. Det finna herrarne i en senare paragraf, 8 § i 7 kap. pag. 91, där det står: »Mål om separation varde ej till prövning upptaget, såframt det ej visas att medling mellan makarna företagits» o. s. v. Den medling, som, såsom herr Persson talar om, domstolen kan anordna, den gäller det fall, som talas om i § 2, men icke det, som avses i § 1. Sålunda falla alla de skäl, som framställts av motståndarna till utskottets förslag, på ett eller annat sätt till marken, och jag börjar nu förstå, att det egentligen är fråga om en demonstration mot lagutskottets ordförande, därför att jag vågat i det här fallet framställa en så rimlig begäran, som att i lagtexten få in ett klart uttryck för vad meningen är.

Herr Liljedahl: Herr talman! Skillnaden mellan de båda ståndpunkterna är ju den, att reservanternas förslag endast ut säger makarnas rätt, under det att utskottets förslag ut säger makarnas rätt men också deras plikt, d. v. s. att de ha rätt att skiljas men att denna rätt skall grundas på deras plikt att icke skiljas, förrän en varaktig och djup söndring förefinnes. Jag kan icke finna annat än att det måste vara ett stöd för ett sedligt äktenskap att just denna paragraf skjuter fram plikten och sedan därpå grundar rätten. Rättigheter äro icke det djupa i äktenskapet, utan det är makarnas plikt. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på godkännande av utskottets förslag till af fattning av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av paragrafen i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Persson i Norrköping; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner 1 § i 6 kap. av föreliggande förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning i den lydelse, som under överläggningen föreslagits av herr Persson i Norrköping, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt utskottets förslag till af fattning av berörda §.

Voteringen utvisade 103 ja mot 78 nej. vadan kammaren godkändt paragrafen i den av herr Persson i Norrköping under överläggningen föreslagna lydelsen.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

För 2 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna separation, där ej med hänsyn till den makes eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla separation, vare därtill berättigad, där ej med hänsyn till hans förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden.

I fråga om denna paragraf hade uti avgiven reservation herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, föreslagit att densamma skulle lyda sålunda:

2 §.

Gör ena maken sig skyldig till grov försummelse av sin plikt att försörja andra maken eller barnen, eller åsidosätter han eljest i märklig mån sina plikter mot dem, eller är han hemfallen åt missbruk av rusgivande medel, eller för han ett lastbart liv, äge andra maken vinna separation.

Har på grund av stridighet i lynne och tänkesätt eller av annan orsak uppstått djup och varaktig söndring mellan makarna, och vill endera erhålla separation, vare därtill berättigad.

Efter föredragning av paragrafen yttrade

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Vid lagstiftningen om äktenskapsskillnad har man att akta sig för två ytterlighetsståndpunkter. Å ena sidan överensstämmer det icke med vår tids rättsåskådning att göra äktenskapsbandet alldeles oupplösligt. Jag tror icke, att vi i allmänhet numera anse det vara riktigt att göra »äktenskapets helgd» till en avgud, på vars altare man skoningslöst offerar de enskilda människornas lyckokrav. Vi anse det icke rätt, att man för äktenskapets helgd offerar de enskilda människornas befogade krav att bli kvitt ett outhärdligt äktenskap. I själva verket har nog icke heller samhället något intresse av att tvångsvis hålla ihop ett äktenskap, som urartat till att

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.

(Forts.)

bli en vrångbild av ett sådant. Men å andra sidan har naturligtvis icke heller lagstiftningen anledning att ställa så till, att äktenskap kunna upplösas av en nyck eller av okynne, detta redan i individernas eget intresse.

Det föreliggande förslaget har nu sökt att gå medelvägen mellan dessa ytterlighetsståndpunkter. Förslaget medger rätt till äktenskapsskillnad dels i vissa särskilt angivna fall, då den ena maken begått en grov förseelse mot den andra, dels i vissa fall, då den ena maken blivit dömd till svårare straff, dels i det fall, att den ena maken blivit vansinnig eller hängivit sig åt rusgivande medel, och dels även slutligen, då mellan makarna uppstått en djup och varaktig söndring. Men i det sista fallet ger icke lagförslaget rätt till skilsmässa omedelbart, utan för att skilsmässa skall kunna beviljas förutsättes det till en början, såsom herr Sven Persson under diskussionen om den föregående paragrafen antydde, att man gjort försök att hålla ihop äktenskapet genom medling och att detta misslyckats. Det förutsättes vidare, att domstolen under vissa angivna förutsättningar har dömt till sammanlevnadens provisoriska hävande, separation, och att sedan åtminstone ett år förflutit efter separationen.

Separation skulle få ske, *dels* då bägge makarna äro ense där-om — det är det fall vi behandlat i näst föregående paragraf — och *dels* på ena makens yrkande för det fall, att den andra maken gjort sig skyldig till grovt åsidosättande av sina plikter, eller hemfallit åt missbruk av rusgivande medel eller för ett lastbart liv, och slutligen även, om mellan makarna uppstått en djup och varaktig söndring. Sedan skulle, såsom jag nämnde, skilsmässa kunna ske först efter det ett år förflutit efter separationen.

Det tyckes väl, som de anförda bestämmelserna skull vara i huvudsak tillräckliga för att förhindra förhastade skilsmässor. Emellertid nöjer sig förslaget icke därmed, utan det har vid rätten att få separation på ena makens yrkande ytterligare fäst ett villkor, nämligen att separation ej får beviljas, där med hänsyn till den sökande makens eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att sammanlevnaden skall fortsättas; d. v. s. det lägges i domstolens hand en patriarkalisk rätt att pröva, huruvida icke, oavsett de av lagen angivna skälen för separation äro för handen, det i alla fall skulle vara bäst, att sammanlevnaden fortsättes.

För min del tror jag, att detta är att omgärda separationsrätten med onödigt starka taggtrådshinder, jag tror, att man kan befara, att en sådan diskretionär makt i enstaka fall kan leda till att domstolen obehörigen vägrar separation, sålunda tvångsvis sammanhåller ett olyckligt äktenskap till outhärdlig pina för den ena maken och utan gagn vare sig för den andra maken eller för samhället.

Jag har därför tillåtit mig att vid denna paragraf reservationsvis föreslå uteslutande av denna diskretionära rätt för domstolen att pröva, om separation skall få beviljas, och får nu, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Såsom lagutskottets ordförande är jag försatt i den sorgliga belägenhet, att nödgas svara på de anmärkningar, som framställas, ehuru jag av vad som förut i denna fråga förekommit här i kammaren väl vet, att vad jag har att säga icke har någon som helst inverkan på beslutet, de skäl, som av mig kunna framföras, må vara hur giltiga som helst. I det fall, som nu föreligger till diskussion, har icke lagberedningens auktoritet, som förut gång på gång åberopats, varit tillräcklig för att skydda paragrafen, utan nu skall den ändras och ändras på ett sätt, som otvivelaktigt kommer att praktiskt hava mycket betänkliga följder. Jag skall endast be att, innan herrarna skrida till att godkänna det av herr Pettersson framställda förslaget få fästa eder uppmärksamhet på vad det realiter är fråga om, något som icke alls framgick av hans anförande.

Här är fråga om separation, då den ena maken vill och den andra maken icke vill, sålunda separation på grund av den ena makens ansökan mot den andra makens bestridande. Lagförslaget innehåller härom, att en make, som under dylika förhållanden begär separation är berättigad därtill, försåvitt från den ena makens sida förekommit sådana missgärningar, som äro angivna i paragrafen. Men det finns ingenting som hindrar, att det är just den make, som gjort sig skyldig till dessa missgärningar, som själv söker skilsmässa. Det finnes dock för sådana upprörande fall en bestämmelse som innebär ett visst skydd för den oskyldige, för kvinnan, som i dessa fall vanligen är den misshandlade. Det heter nämligen i förslaget: att separation skall beviljas »där ej med hänsyn till den makes eget förhållande eller andra särskilda omständigheter ändock skäligen kan fordras, att han fortsätter sammanlevnaden». Tag bort detta, och då har man givit en direkt uppfordran till den make, som vill skiljas, att behandla sin maka så brutalt och hänsynslöst som möjligt; ju värre han därvidlag går till väga ju säkrare är han att inför domstolen få den separation han söker och sedan skilsmässa, ju mindre hjälper det, att den andra maken säger nej. Detta är följden av att taga bort denna bestämmelse. Jag har endast velat fästa herrarnas uppmärksamhet på denna konsekvens, innan kammaren går att naturligtvis som förut bifalla reservantens yrkande.

Jag skall, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen givit propositioner i ämnet, godkände kammaren det förslag till lydelse av förevarande paragraf, som framställdes i den av herrar Pettersson i Södertälje och Schotte vid paragrafen fogade reservationen.

3 §.

Godkändes.

Enligt utskottets förslag skulle 4 § lyda sålunda:

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

*Ang. lag om
äktenskaps-
sägående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

4 §.

Där makar utan dom å separation på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna äktenskaps-skillnad; dock må ej till skillnad dömas, där blott ena maken vill skiljas och med hänsyn till den makes förhållande eller andra särskilda omständigheter äktenskapet finnes skäligen icke böra på hans talan upplösas.

Uti en vid denna paragraf avgiven reservation hade herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, yrkat, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

4 §.

Där makar utan dom å separation på grund av söndring leva åtskilda sedan minst tre år, äge en var av dem vinna äktenskaps-skillnad.

Paragrafen föredrogs, varefter

Herr *Pettersson* i Södertälje anförde: Herr talman! Med hänvisande till den reservation, som jag jämte fyra andra ledamöter av utskottet avgivit vid denna paragraf och under åberopande av vad jag nyss anförde ber jag att få yrka bifall till denna vår reservation.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf, dels ock på godkännande av paragrafen i den lydelse, som reservationsvis föreslagits av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*; och fattade kammaren beslut i enlighet med sistnämnda proposition.

5—27 §§; överskriften till 6 Kap.

Godkändes.

7 Kap.

1—7 §§.

Godkändes.

8 §.

Utskottet föreslog följande avfattning av paragrafen:

8 §.

Mål om separation varde ej till prövning upptaget, såframt det ej visas, att medling mellan makarna företagits av präst i svensk

församling, där makarna eller endera är kyrkobokförd, eller av präst inom sådan församling av främmande trosbekännare, som har rätt till offentlig religionsövning och som makarna eller endera tillhör, eller ock av häradshövdingen eller i stad rättens ordförande eller av annan, som han i anledning av makes framställning utsett att företa taga medlingen.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Yrkas separation jämlikt 6 kap. 2 §, må likväl rätten, ehuru medling ej skett, upptaga målet, när skäl därtill äro. Finner rätten i sådant fall att tillfälle till medling bör beredas, skall målet uppskjutas och lämplig person utses till medlare; och varde makarna av medlaren kallade att sammankomma inför honom. Hörsammas ej kallelsen, eller har av annan orsak medling ej skett före den dag, till vilken målet blivit uppskjutet, äge vidare uppskov för medling ej rum, med mindre båda makarna det äska.

Reservation hade vid denna paragraf avgivits av herr *Lindhagen*.

Sedan paragrafen föredragits yttrade

Herr *Lindhagen*: Jag har vid denna paragraf avgivit en blank reservation. Jag har därvid syftat på utskottets förslag att från behörighet att företaga sådan medling, varom här är fråga, utsluta magistratsledamot och endast bibehålla borgmästare. När medlem av magistraten i allmänhet är berättigad att förrätta vigsel, så anser jag, att han även borde vara behörig att verkställa dylik medling. Här ha ju prästerna fått behålla sin befogenhet över hela linjen, men däremot har man nu tagit bort mina kamrater inom magistraten från den behörighet, som det här gäller. Jag skall be att på deras vägnar få inlägga en gensaga mot en sådan misstro för deras förmåga, men jag gör i allt fall icke något lönlöst yrkande.

Herr *Persson* i Norrköping: Det är en annan sak uti denna paragraf, som jag här vill framhålla. Det gäller icke första stycket av paragrafen, utan andra stycket, där det heter: »Yrkas separation jämlikt 6 kap. 2 §» — som innehåller föreskrifter angående separation på den ena makens yrkande — »må likväl rätten, ehuru medling ej skett, upptaga målet när skäl därtill äro. Finner rätten i sådant fall, att tillfälle till medling bör beredas, skall målet uppskjutas och lämplig person utses till medlare.» Nu kan det fall inträffa, att den ena maken, fastän medling har sökts, i första omgången undanhåller sig och vägrar att möta, då medlaren har kallat. Om exempelvis en maka vill vinna separation, går hon enligt lagens föreskrift till en medlare, en präst eller en häradshövding, och i sin egenskap av medlare kallar denne sedan den andra maken inför sig. Om denne emellertid icke infinner sig eller hörsammar kallelsen, har maken att gå till domstol och begära separation, fastän icke medling skett, och om domstolen finner skälig anledning därtill, kan den omedelbart upptaga målet, i annat fall må medling före-

Ang. lag om
 äktenskaps
 ingående och
 upplösning
 m. m.

(Forts.)

tagas på sätt här föreskrives. Nu förelåg det inom lagutskottet, jag tror det var vid sista justeringen, ett förslag från fördraganden inom utskottet, som gick ut på, att man i lagtexten skulle tydligt uttrycka vad som här vore meningen. Det var, som sagt, i slutet av frågans behandling, och fastän det nämnda förslaget icke gällde någonting annat än en förklaring, så blev likväl nämnda förslag förkastat med den motiveringen, att det torde vara överflödigt att införa en dylik bestämmelse, ty när ett dylikt mål kommer före vid domstol, klarar den nog i alla fall upp saken. Jag har emellertid här i kammaren velat erinra om detta och ber nu att få läsa upp det förslag till text, som skulle klara ut och närmare ange vad som det här vore fråga om. Enligt detta förslag skulle första punkten av andra stycket komma att lyda på följande sätt: »Yrkas separation jämlikt 6 kap. 2 § och visar käranden, att svaranden ej kunnat anträffas med kallelse till inställelse inför medlaren, hos vilken käranden påkallat medling, eller att svaranden underlåtit att på kallelse inställa sig inför medlaren, vare likväl den omständigheten, att medling icke ägt rum, ej hinder för målets upptagande, och må rätten äga att eljest, när medling ej skett, upptaga målet, om skäl därtill äro», och sedan skulle den återstående delen av ifrågasvarande stycke från och med orden: »Finner rätten i sådant fall» etc. kvarstå oförändrad.

I sak innebär icke detta någon som helst ändring, men lagtexten kommer därigenom att giva en välbehöflig förklaring till parterna, huru det skall förfaras i detta fall, och jag tycker, att denna förklaring bör för tydlighets skull och för att folk må förstå detta lagbud, införas i lagtexten, och jag tillåter mig, herr talman, att framställa yrkande därom med upprepad försäkran, att det icke är någon ändring i sak, som det här gäller, utan endast ett förtydligande av vad som paragrafen anses böra innehålla.

I detta anförande instämde herr *Lindqvist* i Stockholm.

Herr *Petersson* i Lidingö villastad: Ja, mina herrar! Det är så, som herr *Sven Persson* säger, att vad det här gäller är just de skäl, som skola föranleda en domstol att taga upp ett mål angående separation även om icke medling har föregått. Vi ha emellertid icke ansett det vara lämpligt att i lagtexten intaga de specialföreskrifter som han föreslog, ty den av honom upplästa texten skulle egentligen komma att innehålla blott en tautologi. Det är fråga om väsentligen två fall, nämligen att en person blivit sökt med kallelse till medling, men icke kunnat anträffas, eller att han blivit kallad men icke inställt sig till medling. Till detta har man nu gjort det tillägget, att målet kan upptagas även »eljest, när skäl därtill äro». När jag emellertid i utskottet begärde upplysning om, vad detta »eljest» kunde avse, som skulle föranleda målets upptagande, har man blivit mig

svaret skyldig och ingen har kunnat angiva dessa andra skäl. Under sådana förhållanden kan en sådan lagtext som den nu föreslagna möjligen föränleda till missförstånd, så att —, eftersom det först omtalas de två skälen, att det icke kunnat bliva medling på grund av den andra makens bortovaro eller för hans uraktlåtenhet att inställa sig — en domstol kan anse sig böra giva sig in på en hel del andra förhållanden och mot lagens mening taga upp målet även i andra fall då icke någon medling skett men bort ske. Någon risk för att domstolen skall obehörigen vägra upptaga målet föreligger icke, ty i detta fall kunna skälen för ett upptagande sägas giva sig själva. Om herr Perssons föreslagna tillägg godkännes, så vill man naturligtvis söka någon förnuftig mening i att en lagtext på detta sätt ändras, men någon sådan har icke kunnat påvisas. Jag tror, att det vore lyckligast om lagtexten finge bibehålla den lydelse, som utskottet förordat, och jag skall således be att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf samt vidare på godkännande av samma förslag med den ändring däri, som under överläggningen yrkats av herr Persson i Norrköping; och blev utskottets förslag till paragrafens avfattning av kammaren godkänt.

9—16 §§; överskriften till 7 Kap.; 8 Kap.; lagförslagets ingress och rubrik.

Godkändes.

Förslaget till lag om vad iakttagas skall i avseende å införande av lagen om äktenskaps ingående och upplösning.

1—3 §§.

Godkändes.

För 4 § hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

4 §.

Har, innan nya lagen trätt i kraft, man hävdat sin fästekvinna eller hävdat kvinna under äktenskapslöfte eller avlat barn med kvinna i lönskaläge, därå sedan fästning följt, skall i avseende å sådan förbindelse äldre lag gälla; dock att upplösning av förbindelse med fästekvinna skall, evad den blivit av rätten stadfast eller ej, ske i den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Vill någon mot äktenskap göra gällande hinder på grund av förbindelse, som nu är sagd, och har ej förbindelsen blivit av rätten stadfäst eller mannen låtit kyrkotaga kvinnan såsom sin fästekvinna, skall i avseende därå tillämpas vad äldre lag stadgar om jäv mot äktenskap.

Vid denna paragraf hade reservation avgivits av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, som, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, hemställt, att paragrafen skulle erhålla denna avfattning:

4 §.

Har före den 1 januari 1919 man hävdat sin fästekvinna eller hävdat kvinna under äktenskapslöfte eller avlat barn med kvinna i lönskaläge, därå sedan fästning följt, skall, i avseende å sådan förbindelse äldre lag gälla; dock att upplösning av förbindelse med fästekvinna skall, evad den blivit av rätten stadfäst eller ej, ske i den ordning, som är stadgad i förordningen den 3 april 1810 angående fullbordande av äktenskap med kvinna, som blivit lägrad under äktenskapslöfte.

Vill någon mot äktenskap göra gällande hinder på grund av förbindelse, som nu är sagd, och har ej förbindelsen blivit av rätten stadfäst eller mannen låtit kyrktaga kvinnan såsom sin fästekvinna, skall i avseende därå tillämpas vad äldre lag stadgar om jäv mot äktenskap.

Kvinna, som av domstol tillerkänts skadestånd enligt 1 kap. 3 § lagen om äktenskaps ingående och upplösning, äge ej åtnjuta sådan rätt, som i 3 kap. 9 eller 10 § eller 5 kap. 1 § giftermålsbalken sägs.

Efter föredragning av paragrafen lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Pettersson* i Södertälje, som anförde: I denna paragraf komma vi till frågan om de ofullkomnade äktenskapen. Det finnes nog många, som tycka, att det är ganska osympatiskt att hålla på ett rättsinstitut, som redan genom själva namnet angiver, att det är något ofullkomligt, såsom ju de ofullkomnade äktenskapen äro. Jag antager också, att det är många, som mena, att Kungl. Maj:t och utskottet förfarit alldeles riktigt, då de föreslagit, att denna institution skall alldeles avskaffas.

Bakom denna mening finner man ofta följande resonemang. De människopar, som vilja ingå en äktenskaplig förening, böra rätta sig efter samhällets lagar; vilja de icke göra det, så må de låta bli, men då få de också finna sig i att bli stående utanför lagen; samhället har ingen anledning att lägga hyende under lasten eller att förgylla deras förbindelse, som egentligen

är ett konkubinat, och kalla det för äktenskap samt knyta rättsverkningar därtill. Jag tror icke, att det är ovanligt att få höra ett sådant resonemang.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.*

(Forts.)

Emellertid är det nu en gång så, att de mänskliga förhållandena och särskilt förbindelserna emellan man och kvinna icke äro av blott två slag, nämligen å ena sidan de justa, regelrätta och mönstergilla förhållandena och å andra sidan de bristfälliga, brottsliga och fula förhållandena. Det finns nämligen även mellanformer; det finnes förbindelser, som visserligen icke kunna anses såsom mönsterförhållanden enligt lagens mening, men som å andra sidan icke heller äro alltigenom fula och ovärdiga. Det kan särskilt finnas förhållanden, i vilka kvinnan såsom den mera oerfarna blivit jämförelsevis oskyldigt indragen och vilka det därför icke är rätt av lagstiftningen att utan vidare utdöma såsom förkastliga och odugliga att grunda rättigheter. Det är så mycket mindre skäl för vår tids lagstiftning att här gå fram förtrampande och förstörande som den äldre lagstiftningen i detta avseende visat sig synnerligen hänsynsfull. Den äldre lagstiftningen har med mycken omsorg uppmärksammat och, i den mån det låtit sig göra, fästa rättsverkningar vid dylika ofullkomliga äktenskapliga förbindelser. Därmed har man menat sådana, som visserligen från början syftat till att bli kristligt äkta förbund, men som av en eller annan anledning icke hunnit fram till detta slutmål, merendels på den grund att den manliga parten av trolöshet eller flyktighet icke velat fullborda förbindelsen. Lagen har sålunda tillerkänt dylika ofullkomnade äktenskap vissa rättsverkningar: kvinnan tillerkännes äkta hustrus rätt, hon får bära mannens namn och får under viss förutsättning giftorätt i boet; mannen kan icke ingå nytt äktenskap, utan att den äldre förbindelsen blivit i laga ordning upplöst; och sist, men icke minst, barnen bli äkta barn.

Uppenbarligen har lagen handlat så i första rummet av hänsyn till *kvinnan*. Det är givetvis för en av sin trolovade övergiven kvinna en bitter olycka att nödgas föda barn som ogift, ensam och övergiven, och det är icke nog därmed, utan detta innebär också för henne en social vanära, som för många kvinnor kännes så brännande, att de för att undgå densamma söka döden för sig och barnet. Uppenbart är, att denna olycka och denna vanära i någon mån mildras, om kvinnan genom lagen får möjlighet att vinna en hustrus ställning i samhället, låt vara att denna ställning icke är förenad med alla en hustrus rättigheter.

»Men det där är ju bara ett sken», säger man. Må vara, men det är icke ett tomt sken, det är ett sken, som i alla fall sprider ett visst försonande skimmer över en olycklig tillvaro. Det är dock så, att den kvinna, som på detta sätt förklaras såsom mannens hustru, har rätt att i officiella handlingar, i alla frejdebetyg, som hon för olika ändamål förskaffar sig, benämnas

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

med den hedersamma frutiteln, den kan ibland betyda ganska mycket.

Sannolikt har lagstiftningen hos oss tillerkänt de ofullkomnade äktenskapen rättsverkningar även i syfte att gagna barnen. Det är riktigt som det heter i motiven till ett av de förslag, som föregingo antagandet av 1734 års lag: »Då modrens villkor bättras, då bättras ock barnets.» Det kan ock vara skäl att påminna om vad som om denna sak yttrades av en av vår odlings stormän under förra hälften av 1800-talet, nämligen Jan Gabriel Richert, som var ledamot av såväl lagkommittén som den äldre lagberedningen och som deltog i utarbetandet av deras förslag till civillag. Då han hade att försvara förslaget, att kvinna, som under trolovning blivit lägrad av mannen, skulle, då mannen bröt trolovningen, förklaras för äkta hustru, yttrade han bland annat: »Då lagen åt barn, sammanavlat av fästehjon, ger namn och rätt av äkta barn, lär det ej heller böra anses för en besynnerlighet, utan för en klar följd av en sådan lag, att den åt barnets moder ger namn och heder av äkta hustru.» Nu är det så, att det även enligt det i dag föreliggande förslaget är meningen, att barn, avlat i trolovning, ävensom barn, vars föräldrar efter avlelsen ingå trolovning med varandra, skall vara äkta barn. Med samma rätt som Richert år 1847 gjorde det uttalande jag nyss nämnde, kan man därför i dag göra det uttalandet, att det är en klar följd av lagförslaget, att då barn får äkta barns rätt, skall barnets moder få äkta hustrus rätt.

Slutligen vågar jag hålla före, att lagstiftningen haft till syfte beträffande bestämmelserna om de ofullkomnade äktenskapen att i någon mån verka såsom en *tygel på mannens trolöshet och lättsinne*. Det förefaller ganska sannolikt, att den, som vet med sig, att, om han överger sin fästekvinna, som han hävdar, eller en kvinna, som han hävdar under äktenskapslöfte, så kan den kvinnan lägga in veto mot ett annat, av honom tilltänkt äktenskap, han har häri en kraftig anledning att tänka sig för och att ålägg sig en viss återhållsamhet och försiktighet i sitt förhållande till det andra könet. Slutligen kan det verka uppfostrande, att lagen tillerkänner giltighet åt avtal och löften, även när sådana avtal ingås under dylika förhållanden.

I alla de avseenden, jag nu nämnt, synes mig förslaget om skadeståndsrätt såsom full ersättning för de ofullkomnade äktenskapen icke vara tillräckligt. Först och främst är det klart, att skadeståndsrätten icke lämnar kvinnan den ideella ersättning, den upprättelse i andra människors ögon, som förvärvandet av ställningen såsom gift kvinna medför. Och om det icke medför detta, följer därav, att även barnet blir lidande. Vad slutligen beträffar skadeståndspliktens förmåga att verka återhållande på mannens lättsinne och trolöshet, så tror jag, att den skulle visa sig mycket ringa. Snarare skulle bestämmelserna därom komma att befästa den nu icke ovanliga uppfattningen,

att betalningen av en större eller mindre penningssumma är det enklaste sättet att under dylika otrevliga situationer »komma ifrån hela klabbet».

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Nu har man till motiverande av förslaget att utesluta de ofullkomnade äktenskapen sagt, att dessa äro äktenskap endast till namnet och icke förenade med äktenskaplig sammanlevnad, att de äro för folket främmande och att det icke har någon praktisk betydelse, att de omnämnas i lagen. Mot dylika uttalanden vet jag, att man kan åberopa vittnesbörd från olika landsändar, där det icke är ovanligt, att trolovade par, i vissa fall efter tre lysningar, leva såsom man och hustru, anse sig såsom gifta och anse sig skyldiga varandra trohet. Att en sådan upplåtning på vissa håll fortlever, torde nog i viss mån bero på det lagbud, som säger, att hävdar man sin fästekvinna, då är det ett äktenskap o. s. v. Nu föreslås, att alla dessa bestämmelser skulle avskaffas; dylika förhållanden skulle för framtiden bliva rätt och slätt konkubinat. Då det i våra dagar talas om den sedliga andan hos vårt folk och att den icke är sådan den bör vara, vill jag fråga: tror man verkligen, att antagandet av förslaget om de ofullkomnade äktenskapens radikala avskaffande skulle vara ägnat att stärka trohetsplikten hos vårt folk i allmänhet, tror man, att det skulle skärpa menige mans ansvarskänsla och hedersbegrepp, tror man, att det skulle förbättra den sedliga andan hos vårt folk? Jag vågar på goda grunder betvivla, att så skulle ske, och jag tror det är önskvärt, att riksdagen betänker sig, innan den alldeles utmönstrar denna urgamla institution.

I sådant syfte kommer jag i överensstämmelse med den av mig och fyra andra ledamöter av kammaren vid punkt C) afgivna reservationen att föreslå en skrivelse till Kungl. Maj:it med begäran om utredning i detta avseende och framläggandet av ett förslag. Det är nämligen så, att lagberedningen är sysselsatt med utarbetandet av förslag rörande den rättsställning, som bör tillkomma barn, födda utom äktenskap i allmänhet, och det torde vara lämpligt att i sammanhang därmed taga i skärskådande även den fråga, om vilken jag här talat. Om skrivelseförslaget antages, är det icke skäl, att riksdagen nu avskaffar alla bestämmelser om ofullkomnade äktenskap, och därför ha vi tillåtit oss att vid den nu föredragna paragrafen avgiva en reservation, vari vi föreslagit, att den äldre lagens bestämmelser må gälla tre år längre än utskottet föreslagit. Herr talman, jag ber få yrka bifall till denna reservation.

Vidare yttrades ej. Sedan herr talmannen framställt propositioner i ämnet, godkände kammaren paragrafen i den avfattning, som föreslagits av herrar Pettersson i Södertälje och Schotte i deras vid paragrafen fogade reservation.

5—7 §§.

Godkändes.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

8 § skulle enligt utskottets förslag lyda sålunda:

8 §.

I stället för vad 5 kap. 1 § giftermålsbalken och 8 kap. 1—5 §§ ärvdabalken innehålla samt med ändring av bestämmelserna i 7 § av sistnämnda kapitel stadgas:

1. Barn, som är avlat i äktenskap eller vars föräldrar efter avlelsen ingått äktenskap med varandra, är äkta barn, ändå att föräldrarna voro så besläktade eller besvägrade med varandra, att äktenskapet måste återgå, eller endera av dem var gift med annan.

Vad sålunda är stadgat skall tillämpas även med avseende å äktenskap, som består då nya lagen träder i kraft men kan dömas att återgå på grund av hinder, som nyss är sagt.

Barn, som är avlat i trolovning eller vars föräldrar efter barnets avlelse ingått trolovning med varandra, är äkta barn. Har trolovning slutits, ehuru mot äktenskap var hinder som nyss är sagt, vare barn, som därefter avlats, likväl äkta, om föräldrarna eller en av dem var i god tro.

2. Avlar man barn med sin trolovade eller i lönskaläge, därå sedan trolovning följer; upplöses trolovningen genom mannens död och är kvinnan i behov av underhåll, njute hon, där hon inom sex månader efter dödsfallet framställer sitt anspråk hos den som i boet sitter eller hos rätten eller domaren, skälig andel av hans kvarlåtenskap, dock ej utöver hälften därav.

Herr *Petersson* i Lidingö villastad hade i avseende å denna paragraf reservationsvis föreslagit, att densamma skulle lyda sålunda:

8 §.

I stället för vad — — — stadgas.

1. Barn som är avlat — — — med annan.

Vad sålunda — — — nyss är sagt.

Barn som — — — i god tro. Lag samma vare i fråga om barn, som avlats under äktenskapslöfte.

2. Avlar man barn med sin trolovade eller under äktenskapslöfte eller i lönskaläge, därå sedan trolovning eller äktenskapslöfte följer; upplöses förbindelsen genom — — — hälften därav.

Paragrafen föredrogs. Därpå yttrade

Herr *Petersson* i Lidingö villastad: Herr talman! Jag skulle icke hava besvärat kammaren med att tala om den reservation, som jag avgivit vid denna paragraf, för såvitt icke det hade inträffat ett missöde, bestående däri att i den lagtext som framlagts i reservationen ett stycke blivit uteslutet, som bort vara med. För att få detta misstag rättat i protokollet ser jag mig nödsakad att framställa yrkande om bifall till denna reservation. Den skall lyda såsom det angives på sidan 119 i betän-

kandet, men efter första stycket på sidan 120 skall ingå ett andra stycke, så lydande: »2. Har kvinna blivit hävdad under äktenskapslöfte; brytes förbindelsen och bär mannen huvudsakligen skulden därtill, äge kvinnan den rätt till skadestånd, som i 1 kap. 3 § första stycket lagen om äktenskaps ingående och upplösning är stadgad.» Därefter skall komma såsom ett tredje stycke det som i reservationen betecknats såsom det andra.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Herr Schotte: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets förslag. Det yrkande, som herr Petersson i Lidingö villastad framställt, är endast en konsekvens av hans reservation vid 1 kap. 1 §, vilken reservation kammaren emellertid icke bifallit.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner å de under överläggningen förekomna yrkandena godkände kammaren utskottets förslag till lydelse av förevarande paragraf.

9 §; lagförslagets ingress och rubrik.

Godkändes.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 8 kap. 1 § giftermålsbalken.

Godkändes.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av vissa bestämmelser i ärvdabalken.

Utskottets förslag i vad detsamma avsåg ändringar i 11, 19 och 20 Kap. ärvdabalken godkändes av kammaren.

22 Kap.

1 §.

För denna paragraf hade såväl Kungl. Maj:t som utskottet föreslagit följande lydelse:

1 §.

Nu är förmyndare lagligen nämnd; underrätte sig då noga om den omyndigas arv i löst och fast. Är det ej upptecknat; låte det genast ske, som förr sagt är, och värde han barnagodset som sitt eget, eller gälde skadan.

Går den omyndigas fader eller moder i nytt äktenskap, och har ej bodelning skett efter tidigare giftet, drage förmyndaren där-om försorg.

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Herr *Rehn* hade i sin motion hemställt, att Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av förevarande paragraf icke måtte av riksdagen bifallas.

Efter föredragning av paragrafen yttrade

Herr *Rehn*: Herr talman! Det bereddtes mig tillfälle att deltaga i lagutskottets behandling av denna punkt, men vid utlåtandets justering var jag förhindrad närvara och kom sålunda icke i tillfälle att låta anteckna mig såsom reservant, varför jag skall be att nu få yttra några ord.

Det förslag, som här föreligger, innebär, att förmyndare för omyndigt barn skall åläggas skyldighet att draga försorg om att bodelning kommer till stånd så snart den efterlevande maken ingår nytt äktenskap. Hela motiveringen till detta stadgande inrymmer på ungefär två rader i lagberedningens förslag, och har följande lydelse: »Äro arvingarna omyndiga barn i tidigare giftet, lär det dock för tillgodoseende av deras bästa vara av vikt att boet ej förbliver oskiftat under det nya äktenskapet.» I den motion i ämnet, som jag tillåtit mig framföra, har jag sökt påvisa, att det icke alla gånger länder till barnens bästa, att bodelning efter en avliden far eller mor framtvingas vid en viss tidpunkt. Till stöd härför har jag åberopat vad en ledamot av lagrådet yttrat vid förslaget granskning och därvid fogat några erinringar, som jag grundat på den kännedom och erfarenhet, som jag varit i tillfälle att förskaffa mig på detta område. Det kunde finnas åtskilliga talande exempel att anföra, men jag skall avstå därifrån. Jag skall icke heller upprepa de skäl, som anförts i motionen. De hava icke blivit motsagda vare sig i den diskussion som förekom i lagutskottet eller i utskottets utlåtande. Tvärtom synes utskottet vilja giva mig rätt, då utskottet säger, att det icke kan bestridas, att olägenheter av den art som i motionen avses kunna uppstå på grund av det föreslagna stadgandet. Utskottet anser emellertid, att de omyndigas intressen skulle i hög grad äventyras, om det lämnades åt förmyndaren att avgöra, vilken tidpunkt vore lämpligast för bodelning. Utskottet har visserligen icke med ett enda ord sagt, vari dessa äventyrligheter skulle bestå, men man är kanske nödsakad tro den satsen, eftersom utskottet säger att det är så. Läser man lagberedningens motiv för det s. k. avvitringshindrets undanrödjande — och det är ju detta, som ligger till grund för stadgandet — så får man det bestämda intrycket, att det icke föreligger någon fara eller några äventyrligheter för arvingarna vid omgifftet, om de själva vilja bevaka sin rätt. Såsom sammanfattning av vad lagberedningen i den delen framhållit yttrar den slutligen: »Om därför uttryckligen stadgas, att omgifftet berättigar en var dödsbodelägare att utan hinder av sådant avtal erhålla delning av boet, torde, även därest förutgången avvitrning icke vidare bliver ett villkor för nytt gifte, vara tillbörligen sörjt för, att delägare, som själva vilja bevaka sin rätt, icke skola äventyra att till följd av det nya äktenskapet gå i mistning därav.»

Detta resonemang synes mig alldeles riktigt. Nu har kammaren nyss antagit en paragraf, som berättigar varje dödsbodeläggare, således även förmyndaren, att, så snart den efterlevande maken ingår nytt äktenskap, erhålla skifte, även om dessförinnan överenskommelse skulle ha träffats mellan sterbhusdelägarna att leva tillsammans i oskiftat bo. Man får väl förutsätta, att förmyndaren icke låter det gå vind för våg med boet, då han har ansvaret för barnens tillgångar och är skyldig att vårda barnagodset såsom sitt eget eller gälda skadan, såsom det står i första stycket av denna paragraf, som vi nu behandla. Mig synes så gott som själfallet, att förmyndaren påyrkar bodelning, så vida han icke finner, att myndlingarnas bästa tillvaratages bättre genom att det får bero någon tid därmed. Och jag får säga, att jag icke av vad lagutskottet och lagberedningen anfört känner mig övertygad, att icke förmyndaren bättre än vi här i riksdagen bör vara i stånd att bedöma, vad som i de konkreta fallen bäst gagnar barnens intressen. Jag vill visst icke bestrida, att förmyndare kunna finnas, som låta sig påverkas från sådana håll, där man söker skaffa sig fördelar på myndlingarnas bekostnad, men i så fall hjälper icke denna bestämmelse. Förmyndaren drabbas icke av strängare påföljd, om han åsidosätter denna bestämmelse, än om han i annat avseende eftersätter sin plikt. Försummar han sina skyldigheter mot barnen och är han av den sorten, att han vanvårdar eller missvårdar barnagodset, då betyder det föga, om bodelning sker aldrig än så tidigt, ja, då vore det kanske bäst, om det dröjde så länge att han *aldrig* finge något om hand.

Men, mina herrar, saken har också en annan sida. Med detta stadgande när man icke på långt när alla förmyndare och speciellt icke de förmyndare, för vilka en sådan här föreskrift kunde vara mest behöfvlig. Denna lagbestämmelse handlar endast om det fall, då omyndigs far eller mor ingår nytt äktenskap, men huru ofta äro icke arvingarna andra omyndiga än barn till den som gifter om sig? Det kan t. ex. vara den avlidne makens omyndiga syskon eller syskonbarn eller andra omyndiga personer, t. o. m. omyndiga barnbarn. Det händer väl icke så sällan, att en farfar eller morfar, farmor eller mormor gifter om sig. Alla dessa och dylika fall komma fullständigt utanför lagens räckvidd, ty här är endast fråga om när den omyndigas fader eller moder ingår nytt äktenskap. För mig står det alldeles klart, att om det är nödvändigt, att bodelning sker, då det är egna barn, som taga arv, så är detta ännu mera nödvändigt, då det är andra omyndiga barn, som äro arvsberättigade.

Nu har jag samma uppfattning som den ledamot av lagrådet, som yrkat, att denna paragraf måtte utgå. Jag anser nämligen, att det icke innebär fara för de omyndiga, att det överlåtes åt förmyndaren att bestämma i denna sak. Han tvingas nog av sin ekonomiska risk att bevaka barnens intressen *så långt man över huvud genom civilrättsliga bestämmelser kan förmå honom därtill*.

Den förmenta faran må emellertid vara stor eller liten — där- om kan man givetvis ha olika uppfattning — men vad som är mycket svårt att förstå och vad jag knappast tror någon på sakliga grunder

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

kan försvara är, att man ska lämna en viss kategori av förmyndare fullständig handlingsfrihet att bestämma i dessa saker, under det att man tvingar in andra förmyndare under en lagbestämmelse, om vilken lagutskottet själft säger, att det icke kan bestridas att den kan komma att medföra olägenheter för vissa omyndiga barn. Nog tycker jag, att det finnes goda skäl att uppskjuta denna sak och låta vederbörande göra en liten omarbetning, så att man får enhetliga bestämmelser för alla dessa fall där själva sakförhållandena äro så påtagligen likartade. Om man nödvändigt vill ha en sådan här lag, kan ett uppskov till nästa år icke medföra några olägenheter. Detta stadgande är ju alldeles fristående från den övriga äktenskapslagstiftningen, som nu behandlas.

Lagutskottet har emellertid antytt, att de åtgärder, som kunna vara påkallade i motionens syfte, skola komma att vidtagas i samband med en mera vittomfattande revision av förmynderskapsrätten. För detta uttalande är jag lagutskottet mycket tacksam, men i alla fall tror jag, att det kommer att dröja en avsevärd tid, innan en sådan revision kommer till stånd, och under tiden skall denna besynnerliga åtskillnad mellan förmyndare bestå, som genom en omformulering och omflyttning av detta stadgande skulle, efter vad en lekman kan fatta, med största lätthet kunna avhjälpas.

Om jag trodde, att jag kunde få kammaren med på ett återremissyrkande, så skulle jag framställa ett sådant, men detta lärer väl knappast vara möjligt mot ett enhälligt lagutskott, och jag nödgas därför, herr talman, ehuru utan hopp om framgång yrka avslag på den föreliggande paragrafen.

Herr Pettersson i Södertälje. Herr talman! Det är ett mycket svårt och vidlyftigt spørsmål, som den föregående talaran tagit upp i sin motion och om vilket han nu talat. Jag skulle vilja säga, att han visst icke har alldeles orätt i de önskemål, som han framfört, men att det icke är lämpligt att i detta sammanhang upptaga denna sak till behandling i hela dess vidd. Alla äro ense om, att det är stora olägenheter förenade med att låta en person, som har barn i föregående gifte, få ingå nytt äktenskap utan att ha klarat de ekonomiska förhållandena mellan sig och barnen. Om detta icke sker före det nya giftet, så bliva barnens egendom och familjens egendom sammanblandade, och detta är icke lämpligt. För att förekomma detta, ha vi i nu gällande lag den bestämmelsen, att man icke får ingå nytt äktenskap, förr än avvitrning skett, d. v. s. arvsskifte upprättats eller bevis företes, att barnen icke ha några ekonomiska anspråk på den far eller mor, som träder i nytt gifte. Detta har man vid utarbetandet av förslaget funnit vara olämpligt att föreskriva i form av äktenskapshinder. I stället hava föreslagits en del åtgärder, bland dem särskilt den, mot vilken motionärens förslag vänder sig, nämligen, att följande stadgande skulle införas i ärvdabalken: »Går den omyndiges fader eller moder i nytt äktenskap, och har ej bodelning skett efter tidigare giftet, drage för-

myndaren därom försorg.» Det skall alltså enligt detta förslag tillses, att under en dylik situation en särskild förmyndare förordnas för de omyndiga barnen, vilken det åligger att besörja, att bodelning sker efter det förra giftet. Nu anser motionären, att detta är olämpligt. Han säger, att det föreligger icke fara för arvingarna, om de blott bevaka sin rätt. Nå, detta är gott och väl, men i de flesta fall äro väl arvingarna omyndiga och kunna således icke själva bevaka sin rätt, utan måste ha en förmyndare. Ja, då menar motionären att det icke är så farligt med detta heller, ty har förmyndaren förstånd och samvete, så sköter han nog saken ordentligt, och sköter han den icke, så blir han ansvarig. Jag föreställer mig dock, att detta argument icke är tillfredsställande, ty det kan hända, att när förmyndaren ställes till ansvar, har han intet att betala med. Jag tror därför det är farligt att följa motionären och att det medför åtminstone *något* skydd för de **omyndiga** att bibehålla det stycke, mot vilket hans motion vänder sig. Men gärna erkänner jag, att olägenheter stundom kunna inträffa i följd av ett sådant arrangemang, och jag ger motionären rätt däri, att denna fråga bör änyo tagas upp till behandling i hela dess vidd, innan den kan anses vara slutgiltigt löst.

Nu är det ju så, att lagberedningen i fråga om familjerätten utarbetat förslag rörande endast en del av densamma, omfattande icke en gång hela giftermålsbalken, utan endast vissa delar därav, med uppgiven avsikt att framdeles fortsätta och framlägga förslag till omarbetande av familjerättens övriga delar. Men då man haft att behandla de nu föreliggande delarna av giftermålsbalken, så har man också måst komma in på denna sak, därför att man ansett avvitringshindret böra avskaffas. Det är emellertid alldeles uppenbart, att när inom en icke alltför avlägsen framtid ärvdabalken skall tagas upp till omarbetning, även detta spörsmål kommer att bli föremål för en fullständig behandling, och då är det att förvänta, att motionärens önskemål bättre skola bli tillgodosedda.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Sedan herr talmannen givit propositioner dels på godkännande av utskottets förslag till lydelse av ifrågavarande paragraf, dels ock på avslag å berörda förslag, blev utskottets förslag till paragrafens avfattning av kammaren godkänt.

Slutstadgandet; ingressen; rubriken.

Godkändes.

Övriga av utskottet framlagda, under punkten A) upptagna lagförslag.

Godkändes.

*Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om
äktenskaps
ingående och
upplösning
m. m.
(Forts.)

Utskottets i punkten A) gjorda hemställan förklarades vara besvarad genom kammarens beslut i fråga om lagförslagen.

Punkten B).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten C).

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Pettersson* i Södertälje och *Schotte*, som, med instämmande i huvudsak av herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping, hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av den utav herr *Lundgren m. fl.* inom andra kammaren väckta motionen nr 196, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville, i sammanhang med behandlingen av frågan om reglering av de utom äktenskap födda barnens rättsliga ställning, låta verkställa utredning, på vilket sätt genom lagstiftningens försorg ej blott ekonomiskt skadestånd utan jämväl upprättelse i andra avseenden lämpligen skulle kunna beredas sådana barns mödrar, särskilt i de fall, då hävdandet skett under trolovning eller under äktenskapslöfte, samt därefter för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Punkten föredrogs. Därpå yttrade

Herr *Pettersson* i Södertälje: Herr talman! Under åberopande av vad jag förut anfört ber jag att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr *Persson* i Norrköping: Jag vill här tillåta mig att anföra, att jag gått med på detta skrivelseförslag blott med viss tvekan. Jag har nämligen icke kunnat instämma i hela motiveringen till den reservation, som anförts vid en tidigare punkt och som även innehåller motiveringen till detta skrivelseförslag. Icke heller kan jag i alla delar instämma i det anförande, som herr *Pettersson* i Södertälje höll vid en tidigare punkt, och vari han även motiverade skrivelseförslaget. Jag anser nämligen, att många och starka skäl anförts *mot* bibehållande av de ofullkomnade äktenskapen. Det lär icke kunna bestridas, att dessa ofullkomnade äktenskap i allmänhet äro äktenskap endast till namnet och icke till gagnet, ity att de ju icke äro förbundna med något äktenskapligt samliv. Ett dylikt ofullkomnat äktenskap lär väl också i allmänhet innebära, att dylikt samliv är alldeles omöjligt, vadan det blir ett tvångsäktenskap, som icke gärna är förenligt med naturen i den nya lag, som vi här antagit. Emellertid är det ju så, att det dock finns ett visst fog för den ståndpunkten, att kvinnan vid särskilda tillfällen kan behöva få även någon annan upprättelse än den rent materiella, den rent ekonomiska. Man har också i vissa delar av motiverin-

gen till det förevarande skrivelseförslaget uttryckt sig så försiktigt, att man säger, att de ofullkomnade äktenskapen icke förtjäna att *alldeles* utmönstras ur rättssystemet. Det anföres vidare i reservationen, att det exempelvis synes »kunna ifrågasättas, om giftorätt under några förhållanden bör äga rum i äktenskap av ifrågavarande slag» samt, att skilsmässa torde »i desamma kunna äga rum under väsentligt mindre betungande former än för närvarande medges». Det har sålunda i motiveringen gjorts starka reservationer mot de ofullkomnade äktenskapen i den form, de för närvarande ha, och det är på grund av dessa starka reservationer, som jag gått med på att yrka bifall till detta skrivelseförslag. Däri föreslås icke, att skrivelsen skall ge utredningen direktiv att införa ofullkomnade äktenskap igen i deras nuvarande form eller ens i liknande form, när en ny lagstiftning angående utom äktenskapet födda barns ställning kommer, utan där yrkas ju, att man skall taga i övervägande, på vilket sätt genom lagstiftningens försorg ej blott ekonomiskt skadestånd utan jämväl upprättelse i andra avseenden lämpligen må kunna beredas sådana barns mödrar, etc. Det är i denna försiktiga form jag gått med på skrivelsen och jag har velat här betona, att fastän jag tager avstånd från de ofullkomnade äktenskapen jag därför icke vill taga avstånd från, att annan ersättning än ekonomisk i någon form må kunna beredas kvinna, som blivit under trolovningstiden av mannen övergiven.

Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till vad vi föreslagit, i vad gäller själva skrivelsen, utan att dock instämma i den motivering, som ligger bakom densamma.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därpå och bifall i stället till den av herrar Pettersson i Södertälje och Schotte avgivna, vid punkten fogade reservationen, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Punkten D).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av en av herrar Thore och Hellberg i Ljungskile väckt motion, nr 142, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag rörande omorganisation av rikets sjömanshus.

Ang. lag om äktenskaps ingående och upplösning m. m.
(Forts.)

Ang. omorganisation av rikets sjömanshus.

Herr Thore, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Jag skall endast be att med tacksamt understrykande av den välvilja och sak-

Ang. omorga-
nisation av
rikets sjö-
manshus.
(Forts.)

kunskap som genomgår utskottsutlåtandet få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Visserligen är det så, att hemställan i min motion icke precis sammanfaller med utskottets förslag. Jag har nämligen i min kläm anhållit, att utredningen även skulle omfatta sjömanshusens statsförvaltande verksamhet, under det man i utskottets förslag endast berört sjöfolkens intressen. Det är dock min vissa övertygelse, att om en utredning kommer till stånd, denna även måste omfatta sjömanshusens statliga administration. Det är säkerligen åtskilligt att göra i det avseendet särskilt i fråga om värnpliktsförhållandena.

Jag skall som sagt begränsa mig till att hemställa om bifall till utskottets förslag, samtidigt som jag vill uttrycka den önskan, att en blivande utredning må göras så pass vid, att de olika intressen, som här beröras, på bästa sätt bli tillgodosedda.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 4.

Slutligen föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av en av herr Hage väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående minskning av utgifterna för Sveriges officiella statistik i samband med omläggning av grunderna för densamma; och blev utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan av kammaren bifallen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 5.

Herr *Lindhagen* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 173, med förslag till förordning angående grunder för upplåtelse av vissa kronan tillhöriga vattenfall och strömfall m. m.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 249, blev omedelbart hänvisad till jordbruksutskottet.

Vidare avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Andersson* i Knäppinge *m. fl.*, nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 149, med förslag till lag om ändrad lydelse av § 8 i lagen den 10 oktober 1913 angående köttbesiktning och slakthus; samt

herr *Sjöberg*, nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 196, med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt.

Sistnämnda två motioner bordlades.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 12, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 25, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning, om ändrad lydelse av 15 § 1, 3, 4, 5, 8 och 9 mom. samt 17 § 2 mom. i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels ock en därmed sammanhängande motion;

nr 26, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels ock därmed sammanhängande motioner;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av bestämmelserna för brännvin och sprit m. m. i rubrikerna 183--185 i gällande tulltaxa; och

nr 28, i anledning av väckta motioner angående brännvins- samt vin- och ölhandelns ordnande ävensom i samband därmed stående frågor;

bankoutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner och understöd å allmänna indragningsstaten; samt

särskilda utskottets nr 1, utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om behörighet att utöva läkarkonsten, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömaLEN beviljades:

herr <i>Johansson</i> i Uppmälby	under	2	dagar fr. o. m. den	8	maj,	
» <i>Olsson</i> i Ramsta	»	2	» » »	11	»	
» <i>Ericsson</i> i Ätvidaberg	»	2	» » »	9	»	
» <i>Gylfe</i>	»	3	» » »	10	»	
» <i>Åkerlund</i>	»	2	» » »	10	»	
» <i>Uddenberg</i>	»	4	» » »	9	»	
» <i>Pettersson</i> i Bjälbo	»	2	» » »	10	»	och
» <i>Edbom</i>	»	2	» » »	10	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 9,27 e. m.

In fidein
Per Cronvall.